

บทความวิจัย (Research Article)

การศึกษามุมมองที่มีต่ออัตลักษณ์จีนในสังคมไทยของนักเรียนระดับ
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
Students' Perception of Chinese Identity in Thai Society amongst
Upper Secondary School Students in
Thammasat Secondary School

ปริญญามงคลพานิช* และชุตินา เข้มเจริญ
Parinya Mongkolpanich* and Chutima Khemcharoen

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์มุมมองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีต่ออัตลักษณ์จีนในสังคมไทยปัจจุบัน โดยใช้แบบสอบถามสำรวจกลุ่มตัวอย่างจำนวน 327 คน และสัมภาษณ์ 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลจากค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิจัยพบว่าในอัตลักษณ์ 4 ด้านที่สำรวจนั้น ด้านการดำรงไว้ซึ่งประเพณีพิธีกรรมในเทศกาลจีน ด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล และด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตมีความสำคัญในระดับปานกลาง $\bar{x} = 3.25$, S.D. = 1.11, $\bar{x} = 2.83$, S.D. = 1.19 และ $\bar{x} = 2.63$, S.D. = 1.15 ตามลำดับ ส่วนด้านค่านิยมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษและมีโอกาสถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไปมีความสำคัญในระดับน้อย $\bar{x} = 2.43$, S.D. = 1.12 เมื่อพิจารณาอัตลักษณ์เป็นข้อ ๆ พบว่าการเรียกกันในรอบครอบครัวหรือเรียกผู้อื่นด้วยสรรพนามแบบจีน และการให้ความสำคัญกับเทศกาลจีนมีความสำคัญในระดับมาก ค่าเฉลี่ยมากที่สุด $\bar{x} = 3.60$, S.D. = 1.18 และ $\bar{x} = 3.60$, S.D. = 1.01 ตามลำดับ ส่วนการให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว และการให้คุณค่าผู้ชายว่ามีความสำคัญมากกว่าผู้หญิงมีความสำคัญในระดับน้อย ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด $\bar{x} = 1.76$, S.D. = 1.05 ส่วนอัตลักษณ์อื่น ๆ มีความสำคัญระดับปานกลาง ปัจจัยที่ทำให้อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตนั้นมีทั้งการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นและความมุ่งมั่นของคนรุ่นใหม่ที่ผ่อนคลายลง การศึกษา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี วัฒนธรรมต่างชาติ การแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการกลืนกลายทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: อัตลักษณ์จีน ชาวไทยเชื้อสายจีน คนรุ่นใหม่ โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Abstract

This research aims to explore and analyze the views of upper secondary school students at Thammasat Secondary School on the characteristics of current Chinese identities in Thailand. Samples for this study were 327 of upper secondary school students at the school completed the questionnaire

คณะวิทยาการการเรียนรู้และศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จังหวัดปทุมธานี 12121

Learning Science and Education, Thammasat University, Pathum Thani 12121

*Corresponding author; email: parinya.mo@lsed.tu.ac.th

(Received: 2 December 2023; Revised: 28 January 2024; Accepted: 5 March 2024)

DOI: <https://doi.org/10.14456/psruhss.2024.40>

and 10 of them gave additional interviews. The statistics used for the analysis were mean (\bar{x}) and standard deviation (S.D.) values in four dimensions explored within the Thai-Chinese ethnic group. These dimensions include the preservation of traditions and rituals during Chinese festivals, family relationships and lineage consciousness, the significance of life-related customs and rituals, and the importance of passing on values inherited from ancestors to the next generation. In the dimension related to the importance of passing down values, it was found to be moderately important, with an average value of $\bar{x} = 2.43$ and a standard deviation of S.D. = 1.12. Regarding the dimension of calling each other in the family or addressing others with Chinese pronouns, as well as the significance of Chinese festivals, it was highly important, with the highest averages of $\bar{x} = 3.60$ and S.D. = 1.18, and $\bar{x} = 3.60$ and S.D. = 1.01, respectively. The dimension related to valuing sons more than daughters and giving higher importance to males over females was found to be of minor importance, with the lowest average of $\bar{x} = 1.76$ and a standard deviation of S.D. = 1.05. Other dimensions were of moderate importance. The study suggests that the Thai-Chinese cultural identity has evolved over time due to factors such as generational transmission, the changing attitudes of the younger generation, education, technological advancement, exposure to different cultures, international intermarriage, and particularly, cultural assimilation.

Keywords: Chinese identity, Chinese-Thai people, New generation, Thammasat Secondary School

บทนำ

สังคมไทยทุกวันนี้เราพบเห็นการเปิดรับทางวัฒนธรรมต่างชาติกันอย่างแพร่หลาย แต่หากย้อนกลับไปก่อนหน้านั้นหลายปี สังคมไทยเคยตื่นตัวเมื่อสัมผัสและซึมซับกับวัฒนธรรมจีนมาก่อน สาเหตุหนึ่งนั้นก็เพราะบรรพบุรุษหลายครอบครัวในสังคมไทยล้วนเป็นคนจีนหรือคนเชื้อสายจีน ร่องรอยดังกล่าวยังคงเห็นได้จากหลายอย่างในปัจจุบันทั้งในเชิงประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ ตลอดจนหลักฐานเชิงประจักษ์อย่างศาสนสถาน ศิลปวัตถุ และตัวบุคคล ทุกอย่างที่กล่าวมาเมื่อผ่านการตกทอดมาหลายยุคหลายสมัยจวบจนปัจจุบันสุดท้ายได้ก่อเกิดขึ้นมาเป็นอัตลักษณ์หนึ่งในสังคมไทยที่ล้วนเกิดจากการผสม กลืนกลาย ประยุกต์ ปรับตัว ต่อรองระหว่างความเป็นไทยและความเป็นจีนที่สืบรากเหง้ามา

ร่องรอยความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนตามข้อมูลทางประวัติศาสตร์ปรากฏมาตั้งแต่ช่วง ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 15 พบหลักฐานการมีลูกจีนในสยามเกิดขึ้นครั้งแรก (Skinner, 2548) หลังจากนั้นยุคอยุธยาได้มีชุมชนย่านคลองในไถ่ที่มีทั้งศาลเจ้า ตลาด บ้านเรือน และศิลปวิทยาการของชาวจีน สมัยกรุงธนบุรีเป็นยุคที่ชาวจีนอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้าตากสินมหาราชกันอย่างล้นหลาม สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้มีชาวจีนเชื้อสายหมอนในอพยพเข้ามาตั้งรกรากและประกอบอาชีพบนแผ่นดินไทยจนกระทั่งคนไทยและคนจีนเกิดความผูกพันอันแนบแน่น (ถาวร สิกขโกศล, 2557) ชาวจีนที่เข้ามาในดินแดนไทยแต่ละยุคสมัยมาจากหลายชาติพันธุ์และตั้งรกรากอย่างกระจุกกระจายในหลายพื้นที่ทั่วประเทศไทย แต่ละชาติพันธุ์ล้วนแล้วแต่มีอัตลักษณ์ที่บ่งบอกความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน จีนแต้จิ๋วเก่งเรื่องการค้าขายและการเกษตร จีนแคะชำนาญเย็บปักถักร้อย ช่างเงิน ช่างทอง จีนฮกเกี้ยนถนัดเรื่องเครื่องจักรกล จีนไหหลำเชี่ยวชาญการประมงและต่อเรือ (กุลศิริ อรุณภาคย์, 2553)

ภาพจำของคนจีนที่เป็นอัตลักษณ์ของคนไทยคุ้นเคยนับว่ามีอยู่มากมายซึ่งอาจแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ บางอย่างยังคงมีอยู่ บางอย่างเปลี่ยนแปลงไป บางอย่างถูกผลิตซ้ำผ่านละครโทรทัศน์ ตัวอย่างของอัตลักษณ์จีนในระดับครอบครัวที่เราพบเห็นได้ เช่น การตั้งนามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีนที่มักนิยมความหมายมงคล การรวมกลุ่มกันเป็นสมาคมตามสายตระกูล การยึดถือความเชื่อสัจย์ ขยัน อดทน มัธยัสถ์ และเชื่อฟังคำสั่งสอนของบรรพบุรุษ และการถ่ายโอนความรู้จากรุ่นสู่รุ่น อัตลักษณ์ในระดับสังคม เช่น การถือปฏิบัติประเพณีในรอบปีที่จัดขึ้นในชุมชนคนเชื้อสายจีนหรือการจัดเทศกาลจีนต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีอัตลักษณ์ด้านพิธีกรรมและความเชื่อ เช่น ความเชื่อเรื่องปีชงที่สัมพันธ์กับความเชื่อในชีวิตประจำวันอย่างเรื่องหยินหยาง ห้าธาตุ เต่า นกัษัตรและให้ส่วย การไหว้เจ้า ไหว้บรรพบุรุษในเทศกาลตรุษจีน อัตลักษณ์ด้านภาษาจีนในประเทศไทยทั้งในหมู่ของคนเชื้อสายจีนเองและในกลุ่มของคนที่ไม่ใช่เชื้อสายจีนก็มีแนวโน้มว่าการเรียนภาษาจีนกลางมีที่ท่าว่าจะได้รับความนิยมมากขึ้นอันสัมพันธ์กับเศรษฐกิจของไทยที่มีนักลงทุนจากจีนเข้ามามากมาย

ปฏิเสธไม่ได้ว่าเมื่ออัตลักษณ์จีนหลายอย่างแทบจะเลือนหายไปแล้ว แต่เราก็ยังเห็นการพยายามสร้างการสืบทอดหรือส่งต่อในหลายลักษณะ ทั้งในเชิงประยุกต์ ปรับตัว ต่อยอด รวมถึงปรับเปลี่ยนในเชิงแนวคิดหรือค่านิยมที่พลิกกลับจากชนบทเดิมไปเลยก็มี แต่ทุกอย่างล้วนมีจุดประสงค์เดียวกันคือ ชำรงรักษาไว้ให้อัตลักษณ์จีนยังคงอยู่ต่อไปได้ในสังคมไทย เช่น การเปิดคาเฟ่ย่านเยาวราชของลูกหลานเชื้อสายจีนรุ่นใหม่ที่มีได้ทั้งคติทางอัตลักษณ์ของบรรพบุรุษแต่นำไปประยุกต์ด้วยการสร้างสรรค์เมนูอาหารที่ใช้สีแดงเพื่อเชื่อมโยงไปถึงเทศกาลตรุษจีน (Tam Jirayu, 2565) งานเทศกาลไหว้พระจันทร์-โคมไฟ สืบสานวิถีเยาวราชที่จัดขึ้นโดยคนเชื้อสายจีนรุ่นเก่าเมื่อปี พ.ศ. 2563 นั้นมีจุดประสงค์เพื่อสร้างการต่อยอดเทศกาลไหว้พระจันทร์ให้แก่ลูกหลานจีนรุ่นใหม่ได้สืบทอดต่อไปในแบบที่ยังคงแก่นแท้ของอัตลักษณ์ในเทศกาลไว้แต่ปรับรูปแบบให้เหมาะกับยุคสมัย โดยที่คนรุ่นเก่าเปิดใจยอมรับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2563) การแสดงนิทรรศการศิลปะย่านตลาดน้อยในหน้าหนังสือพิมพ์ซิงเจงเอียน ที่ยังหลงเหลือคนอ่านเป็นคนจีนรุ่นที่ 1 และ 2 ที่แทบไม่รู้ภาษาไทยเลย วัตถุประสงค์ของกิจกรรมคือ ช่วยส่งสารจากคนเชื้อสายจีนรุ่นใหม่ไปถึงคนจีนรุ่นเก่า เป็นดั่งการลดช่องว่างของสายสัมพันธ์ระหว่างรุ่นที่ขาดช่วงไปให้ระลึกถึงกัน (พิมพ์ชนก พุกสุข, 2563) เรื่องการให้คุณค่าเพศชายในสังคมชาวจีนถือเป็นอีกอัตลักษณ์ที่เห็นได้ชัดเมื่อเทียบกับวัฒนธรรมอื่น เมื่อก่อนลูกชายหรือผู้ชายจะถูกยกย่องทั้งระดับครอบครัวและสังคม แต่กระแสเรื่องความเท่าเทียมทางเพศในปัจจุบันได้ส่งผลให้การมองผู้หญิงเชื้อสายจีนเปลี่ยนไปด้วย โดยถูกยอมรับจากสังคมมากขึ้น ในขณะที่ตัวผู้หญิงเองก็ได้แสดงให้เห็นว่าพวกเธอก็มีความสามารถ เนื่องด้วยปัจจัยทางด้านการศึกษาที่เปิดกว้าง ทำให้ผู้หญิงมีโอกาสเข้าถึงได้มากขึ้น หลายคนสามารถเป็นเจ้าของธุรกิจได้ ซึ่งต่างจากระบบกงสีสมัยก่อนที่ผู้หญิงแทบไม่มีสิทธิ์ (แพรว, 2564) การเข้ามาของคนจีนยุคนี้ที่เน้นการลงทุนจนก่อให้เกิดย่านไนท์ทาว์นแห่งใหม่ในกรุงเทพฯ มากขึ้นเรื่อย ๆ ก็ทำให้เห็นการปะทะและต่อรองทั้งความคิดและทัศนคติระหว่างคนจีนเก่าที่อยู่เมืองไทยมานานกับจีนใหม่ที่อาจส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์จีนในไทยหลังจากนี้ (ปานิส โพธิ์ศรีวังชัย, 2561)

สถานการณ์เหล่านี้ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นครูอยู่ในโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีความสนใจต่อปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น โดยเฉพาะกับนักเรียนในโรงเรียนซึ่งเป็นเด็กรุ่นใหม่และเป็นหนึ่งใน "ระบบนิเวศการเรียนรู้" ของโรงเรียนที่ถูกหล่อหลอมให้ตระหนัก เข้าใจ และเข้าถึงปรากฏการณ์ทางสังคม อันจะนำพามาซึ่งการเท่าทันต่อโลกที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง เพื่อดำเนินรอยตามปรัชญาของโรงเรียนที่ว่า "การเรียนรู้ที่ดี เป็นสิ่งประเสริฐสุดของชีวิต" อีกทั้งความรู้เหล่านี้จะได้ถูกถ่ายทอดกลับไปให้พวกเขาเรียนรู้ และสามารถปรับตัวให้อยู่ร่วมกันได้ในสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม

นอกจากงานวิจัยนี้จะทำให้เห็นมุมมองของคนรุ่นใหม่ที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนแล้ว ยังทำให้เห็นด้วยว่าอัตลักษณ์จีนในสังคมไทยด้านต่าง ๆ นั้นเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างไร และมีแนวโน้มที่จะคลี่คลายอย่างไรในอนาคต

ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใน 2 ประเด็น คือ 1) แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ และ 2) งานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์จีนในประเทศไทย

1. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์

ฉลาดชา ยรมิตานนท์ (2545) กล่าวว่า อัตลักษณ์ คือ สิ่งที่บ่งบอกลักษณะเฉพาะตัวหรือเฉพาะกลุ่ม ใช้สร้างภาพตัวแทนของคนหรือกลุ่มคนได้ เราจึงสามารถเลือกใช้สิ่งใดมาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของตนเองได้ ดังนั้น อัตลักษณ์จึงถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้

สุริยา สมุทคุปดี และพัฒนา กิติอาษา (2544) ให้ความเห็นว่าอัตลักษณ์ของผู้คนเกิดจากการสร้างตัวตนผ่านสัญลักษณ์ที่อยู่ในวิถีชีวิตทั้งพิธีกรรม การแต่งกาย ภาษา อาหาร อาชีพ ขณะที่ วันจรัตน์ เดชวิสัยและนาฏกานต์ ดิลกทัส (2566) กล่าวถึงกระบวนการสร้างตัวตนที่เกิดจากการผสมผสานองค์ประกอบทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ความเป็นตัวตนจะต้องผ่านการรองรับทางสังคมจากผู้อื่น และ Woodward (2004) กล่าวว่า อัตลักษณ์ของบุคคลมีปัจจัยพื้นฐานมาจากการที่คนเราต้องใช้แสดงตัวตนเพื่อให้เกิดการยอมรับและตกลงร่วมกัน เมื่อคนมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มจึงเลือกและยอมรับกับปัจจัยพื้นฐานนั้นเพื่อให้เกิดข้อตกลงของกลุ่มที่เป็นอัตลักษณ์

อัตลักษณ์จึงหมายถึง สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อแสดงออกถึงความเป็นตัวตนทั้งของตนเองและของกลุ่ม เป็น การนิยามว่าเราคือใคร แตกต่างจากคนอื่นอย่างไร และคนอื่นนิยามเราว่าอย่างไร การสร้างอัตลักษณ์เกิดจากการเลือก ปรับ และใช้สัญลักษณ์แทนตัวตนของเราเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น การเลือกใช้อัตลักษณ์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ตามสถานการณ์

2. งานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์จีนในประเทศไทย

วนิดา เจริญสุข (2532) ได้วิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ของนามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน พบว่าคนไทยเชื้อสายจีนจะตั้งนามสกุลด้วย 2 วิธี วิธีแรกคือ ตั้งโดยยังคงคำของแซ่เดิมไว้ในพยางค์แรกของนามสกุล วิธีที่สองคือ ตั้งโดยไม่เหลือคำของแซ่เดิมเลย การเลือกความหมายของนามสกุลจะสะท้อนวิถีคิดและความเชื่อของคนไทยเชื้อสายจีนได้ด้ว่าปรารถนาสิ่งใดในชีวิต เช่น ยกย่องการทำงานค้า ใฝ่ในความเป็นเลิศ ไปจนถึงความคิดเรื่องการเคารพผู้อาวุโส ในขณะที่ พิชญ์ สวัสดิ์ตยวงศ์ (2546) ได้ศึกษาแนวโน้มในอนาคตของภาษาจีนในประเทศไทยพบว่า ชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิวในย่านเยาวราชและบุตรมีความรู้พื้นฐานและมีการใช้ภาษาจีนแต่จิวเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับอายุ ส่วนทัศนคติด้านความรู้และทักษะภาษาจีนพบว่าคนในทุกช่วงอายุเห็นว่าควรเรียนรู้ภาษาจีนกลางเพิ่มเติม ส่วนชาวไทยเชื้อสายไทยในเขตกรุงเทพฯ ที่ไม่มีความรู้ภาษาจีนนั้นสนใจที่จะเรียนภาษาจีนกลางเพิ่ม และอยากส่งเสริมให้บุตรได้เรียนด้วย ดังนั้นสถานการณ์ด้านความรู้พื้นฐานและทัศนคติที่มีต่อภาษาจีนแต่จิวมีแนวโน้มถดถอยในอนาคต แต่ทัศนคติที่มีต่อภาษาจีนกลางมีแนวโน้มที่จะเติบโต นอกจากนี้ยังมีงานการศึกษาในด้านการเรียนการสอนของ ปูนฤศดา คงทน (2561) ที่ศึกษาปัจจัยอันจะส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีนของนักเรียนไทยที่ประเทศจีน พบว่าการที่ประเทศจีนมีสภาพเศรษฐกิจที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วและในประเทศไทยเองก็มีการลงทุนจากนักลงทุนชาวจีนจำนวนมาก ทำให้ปัจจุบันผู้คนหันมาสนใจเรียนภาษาจีนกันมากขึ้น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจากเรียนภาษาจีนไประยะหนึ่งคือ ผู้เรียนหลายคนท้อใจเพราะรู้สึกว่าทั้งด้านการออกเสียง และการเขียน ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวขึ้นไว้ 4 ด้าน คือ ด้านตัวผู้เรียนเอง ด้านครอบครัว ด้านการสอน และด้านสิ่งแวดล้อม

การศึกษาอัตลักษณ์จีนในไทยในลักษณะของการศึกษาเชิงพื้นที่นั้น มีข้อมูลเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราชของ ภัทรกร สุวรรณจินดา (2559) ที่พบว่า เทศกาลบางอย่างของคนไทยเชื้อสายจีนได้เสื่อมสลายลงจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม รวมถึงการถูกกลืนกลายให้เป็นไทยมากขึ้น แม้คนในพื้นที่ยังคงยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติอยู่แต่ก็ได้ปรับตัวให้เข้ากับความเป็นไทยมากขึ้นแล้ว ครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนจะขัดเกลาลูกหลานทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ในขณะที่ชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุข จังหวัดชลบุรี (Yin Saijiao และภารดี มหาจันทร์, 2560) ยังคงมีความเชื่อเรื่องปีชงอย่างแน่นแฟ้น สัมพันธ์กับความเชื่อในชีวิตประจำวัน เช่น หินหยาง เต่า ท่าธาตุ นักษัตร และไต้ส่วย แม้ความเชื่อเรื่องปีชงของชาวไทยเชื้อสายจีนในพื้นที่จะยังคงมีอยู่ แต่ธรรมเนียมบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ผ่อนคลายลง อันเกิดจากปัจจัยทั้งสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ การแพทย์ ประสบการณ์ส่วนตัว รวมทั้งข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ ในขณะที่การศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวจีนแต้จิ๋วในย่านเยาวราชกับจังหวัดก๊กเกี๋ย ประเทศจีน ของ Lin Shiya และอิมธิรา อ่อนคำ (2563) พบว่า ประเพณีในรอบปีของชาวจีนทั้งสองพื้นที่นี้ประกอบไปด้วยประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต 5 ประเพณี ประเพณีตามเทศกาล 5 ประเพณี และมีวันจากคติความเชื่ออีก 3 วัน ชาวจีนแต้จิ๋วที่อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยได้ปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทย โดยการปรับเปลี่ยนขั้นตอนประเพณีบางส่วนซึ่งอาจสืบเนื่องได้จากทั้งนโยบายรัฐ การย้ายถิ่น การแต่งงาน และวิทยาการสมัยใหม่ ส่วนวันจรัต์น เดชวิลัย และนาฎกานต์ ดิลห์ส (2566) ให้ข้อมูลเรื่องการมีปฏิสัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในเมืองภูเก็ตว่า ชาวจีนโพ้นทะเลเดินทางเข้ามาในภูเก็ตตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 14 โดยได้นำวัฒนธรรมมุสลิมของตนเข้ามาผสมผสานจนเกิดการสร้างอัตลักษณ์กับชุมชนดั้งเดิมทั้งการปรับตัว การยิ้ม การผสมกลมกลืนชาติพันธุ์ และการบูรณาการทางวัฒนธรรมจนกลายเป็นอัตลักษณ์ “บาบ๋า” ขึ้นมา

งานที่ศึกษาเกี่ยวกับการสืบทอดความเป็นจีนผ่านการทำความเข้าใจในความหมายและสัญลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนนั้น เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ (2558) กล่าวว่า คนรุ่นแรกที่อพยพมาจากเมืองจีนจะยังคงอัตลักษณ์ความเป็นจีนไว้ได้เด่นชัด ส่วนลูกหลานของคนรุ่นแรกลงมาจะมีความเข้มข้นของอัตลักษณ์ความเป็นจีนลดหลั่นลง อันเกิดจากหลายสาเหตุ ทั้งความรู้ความเข้าใจที่มีต่ออัตลักษณ์ ความเข้มงวดในการสืบทอดให้แก่ลูกหลาน ข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและหน้าที่การงาน รวมทั้งมุมมองต่อความเชื่อที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ส่วน นภัสสรณ์ เหลืองศักดิ์ศรี (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับประเพณีการไหว้ทั้งในด้านที่มา ความหมาย และการเปลี่ยนแปลงในเทศกาลตรุษจีน พบว่าปัจจุบันคนรุ่นใหม่จะคุ้นเคยกับรูปแบบการไหว้เจ้าที่ถูกลดทอนลงทั้งของไหว้และขั้นตอนในพิธีกรรมสาเหตุมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี รวมถึงรายได้ของแต่ละครอบครัว ในขณะที่ สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์ (2566) ได้นำเสนอข้อมูลหลักฐานที่บ่งบอกถึง “อารมณ์ความรู้สึก” ของลูกหลานจีนในไทยอันแสดงออกถึงตัวตนของความเป็นจีนในพลวัตทางประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่ยุคเสือผืนหมอนใบไล่เรียงมาจนถึงช่วงปลายทศวรรษ 2550 พบว่า ลูกหลานจีนในไทยแต่ละยุคสมัยจะตระหนักรู้ว่าตนเองมีความเป็นจีนหรือไม่นั้นมักจะมีเรื่องอารมณ์และความรู้สึกแฝงอยู่ด้วย และความรู้สึกที่ว่านั้นจะมีมากหรือน้อยยังขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อมของสังคมที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการก่อร่างสร้างอารมณ์ความรู้สึกเป็นเงินให้เกิดขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ยึดโยงอยู่กับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเมืองของสังคมไทยแต่ละยุคอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ซึ่งได้นำมาทั้งการกดทับและหนุนเสริมอารมณ์ความรู้สึกของลูกจีนจนทำให้ระบอบอารมณ์ความรู้สึกเป็นเงินของคนแต่ละยุคสมัยแตกต่างกันไป เราจึงได้เห็นทั้งยุคที่ความเป็นเงินถูกทำให้อับอาย ยุคที่ความเป็นเงินได้รับการยอมรับ ยุคที่ความเป็นเงินถูกรัฐไทยกดขี่ หรือยุคที่ความเป็นเงินต่อรองอำนาจทางการเมืองเศรษฐกิจกับรัฐไทย ส่วน Milton (2004) ได้สำรวจสังคมพหุนิยมด้านชาติพันธุ์พบว่า คนชาติพันธุ์จีนโพ้นทะเลในประเทศไทยนั้นเป็นเพียงกรณีเดียวที่ถูกชาติพันธุ์กระแสหลักกลืนกลายได้สำเร็จ

แต่ลูกหลานชาวจีนรุ่นใหม่กลับพูดภาษาจีนไม่ได้เลย ในขณะที่ลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลที่อาศัยอยู่ในประเทศอาเซียนประเทศอื่น ๆ สามารถสื่อสารภาษาจีนได้

จากที่กล่าวมา งานที่ศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์จีนในประเทศไทยทำให้ได้เห็นลักษณะหลายอย่างที่ยังสามารถสืบย้อนกลับไปได้ความเป็นจีนตามชนบจากรุ่นสู่รุ่นได้อยู่ ทั้งความเชื่อ ค่านิยม หลักปฏิบัติ และขนบธรรมเนียมประเพณี บางอย่างสูญหายตามกาลเวลา แต่หลายอย่างก็มีการคลี่คลายไปในรูปแบบอื่น ทำให้เห็นว่าอัตลักษณ์เหล่านั้นไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งอยู่กับที่หรือถูกแช่แข็ง แต่พร้อมที่จะปรับตัวอยู่เสมอ ขึ้นอยู่กับว่ามีปัจจัยใดเข้ามาเกี่ยวข้อง และส่งผลให้แนวโน้มการปรับตัวนั้นเป็นไปในทิศทางใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจมุมมองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีต่ออัตลักษณ์จีนในสังคมไทยยุคปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์มุมมองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีต่ออัตลักษณ์จีนในสังคมไทยยุคปัจจุบันว่าเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างไร หรือมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคตอย่างไร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร นักเรียนโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 766 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ปีการศึกษา 2565 จำนวน 360 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร (Document Research) ทั้งรูปเล่มและเอกสารออนไลน์ รวมถึงข้อมูลจากเว็บไซต์และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นจีนในประเทศไทย หลังจากนั้นผู้วิจัยจะคัดเลือกเอาเฉพาะบางอัตลักษณ์ที่ยังคงพบเห็นได้ในปัจจุบันไปสร้างเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม “การศึกษามุมมองที่มีต่ออัตลักษณ์จีนในสังคมไทย ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” ซึ่งแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนต่อไปนี้ ท่านคิดว่าในปัจจุบันมีความสำคัญอยู่ในระดับใด ใช้วิธีให้ผู้ตอบเลือกระดับความสำคัญแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งไล่เรียงจากระดับ 5 หมายถึง ระดับความสำคัญมากที่สุด ไปจนถึงระดับ 1 หมายถึง ระดับความสำคัญน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนที่นอกเหนือจากส่วนที่ 2 ที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีความสำคัญต่อลูกหลานไทยเชื้อสายจีนรุ่นใหม่ในปัจจุบันมีอะไรบ้าง

เครื่องมือวิจัยจะผ่านการตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีของ Rovinelli & Hambleton (1977) จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และคำนวณหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC: The Index of Item-Objective Congruence) เมื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ได้นำแบบสอบถามไปทดลองขั้นต้น (Try Out) จากนั้นนำผลที่ได้มาหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.866 ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

3.2 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์อาสาสมัคร 10 คน ใน 2 ลักษณะ คือ 1. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) ซึ่งมีคำถามทั้งแบบที่กำหนดไว้ล่วงหน้าส่วนหนึ่ง และมีคำถามบางส่วนที่ไม่มี

การกำหนดไว้ล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลจะได้มีอิสระในการพูดคุย และ 2. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) แต่ถ้าหากผู้วิจัยต้องการข้อมูลบางประเด็นเพิ่มเติม ก็จะมีการขอสัมภาษณ์อาสาสมัครเป็นครั้งที่ 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ขึ้น โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์จะวิเคราะห์ด้วยวิธีสร้างข้อสรุป

3.3 นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลและบันทึกผลการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวนทั้งสิ้น 360 คน โดยในชั้นตอนนี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากอาสาสมัครได้จริงเป็นจำนวนทั้งสิ้น 327 คน ในส่วนของจำนวนนักเรียนที่ไม่สามารถเก็บข้อมูลได้นั้นเกิดจากการที่นักเรียนขาดและลาในวันที่ผู้วิจัยเก็บข้อมูล บางส่วนอาจจะตกหล่นในการรับทราบข้อมูลที่ผู้วิจัยได้แจ้งไปตอนขอความร่วมมือเพื่อเข้าร่วมโครงการวิจัย และใช้การสัมภาษณ์เพิ่มเติม 10 คน ด้วยวิธีที่ระบุในวิธีดำเนินการวิจัยข้อ 3.2

4.2 นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และบันทึกผล

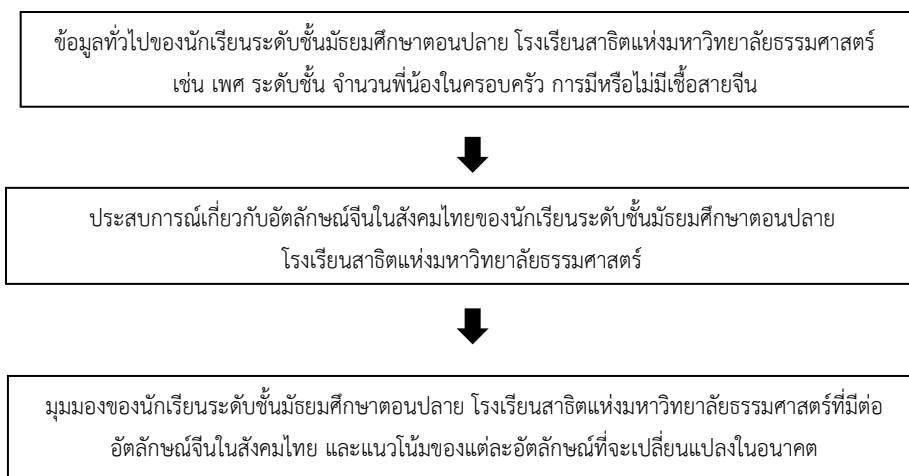
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 หาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่า S.D.) ของอัตลักษณ์ทั้ง 16 ข้อ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้าน ว่าผลของแบบสอบถามสะท้อนมุมมองของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ที่มีต่ออัตลักษณ์แต่ละข้ออยู่ในระดับใด ข้อมูลในส่วนนี้นำเสนอการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

5.2 ใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสร้างข้อสรุปในรูปแบบข้อความบรรยายผ่านการสังเกต และบันทึกข้อมูล ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำมาจัดประเภทให้เข้ากับผลการตอบแบบสอบถามในอัตลักษณ์แต่ละข้อ

5.3 ข้อมูลที่ได้ในข้อ 5.2 จะถูกนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลด้านอัตลักษณ์ที่ผู้วิจัยรวบรวมจากหนังสือ เอกสาร วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความวิชาการ รายงานการศึกษา ทั้งที่อยู่ในรูปแบบและรูปแบบไฟล์ รวมถึงข้อมูลเว็บไซต์ และสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์นั้น ๆ จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนา (Descriptive Research)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่า S.D.) จากจำนวนคน (N) = 327 คน พร้อมกับสรุปผลระดับความสำคัญของแต่ละอัตลักษณ์ ผลลัพธ์ที่ได้แสดงดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (ค่า S.D.) และสรุปผลระดับความสำคัญของอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน

อัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีน	ค่าเฉลี่ย (\bar{x})	ค่าร้อยละ	ค่า S.D.	สรุปผลระดับความสำคัญ
ด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล				
1. การใช้ “แซ่” เป็นนามสกุล หรือใช้นามสกุลแบบไทยที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อึ้งภากรณ์ (มาจาก แซ่อึ้ง)	3.30	66.06	1.22	ปานกลาง
2. การตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล	2.09	41.71	1.17	น้อย
3. การเรียกกันในครอบครัวหรือเรียกผู้อื่นด้วยสรรพนามแบบจีน	3.60	72.05	1.18	มาก
4. การบริหารกิจการสืบต่อจากพ่อแม่ (ระบบกงสี)	2.33	46.61	1.21	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.83	56.61	1.19	ปานกลาง
ด้านค่านิยมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไป				
5. การเล่าเรื่องบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศจีนให้ลูกหลานฟังซึ่งแฝงไว้ด้วยคุณธรรม	3.46	69.11	1.11	ปานกลาง
6. การให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว และการให้คุณค่าผู้ชายมากกว่าผู้หญิง	1.76	35.17	1.05	น้อย
7. ลูกหลานที่มีเชื้อสายจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง	2.73	54.56	1.26	ปานกลาง
8. ลูกหลานที่มีเชื้อสายจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื้อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุน้อย	1.78	35.66	1.05	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.43	48.62	1.12	น้อย
ด้านการธำรงไว้ซึ่งประเพณีพิธีกรรมในเทศกาลจีน				
9. การท่องเที่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน	2.90	57.92	1.21	ปานกลาง
10. การให้ความสำคัญกับเทศกาลจีน	3.60	72.05	1.01	มาก
เฉลี่ยรวม	3.25	64.98	1.11	ปานกลาง
ด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต				
11. การจัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมจีนอย่างถูกต้องเคร่งครัด	3.34	66.73	1.20	ปานกลาง
12. การจัดพิธีศพแบบจีนให้คนในบ้านที่เสียชีวิต (กงเด็ก)	2.78	55.60	1.21	ปานกลาง
13. การจัดงานแซ่ชิตครบรอบอายุ 60 ปี ให้ผู้อาวุโส	2.40	48.01	1.14	น้อย
14. การจัดพิธีแต่งงานแบบจีน	1.96	39.20	1.02	น้อย
15. การมีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน	2.91	58.29	1.17	ปานกลาง
16. การมีความเชื่อในเรื่องปีชงตามนักษัตร และความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต	2.41	48.26	1.15	น้อย
เฉลี่ยรวม	2.63	56.28	1.15	ปานกลาง

จากตาราง 1 จะพบว่าอัตลักษณ์ที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 2 อันดับแรก คือ การเรียกกันในครอบครัวหรือเรียกผู้อื่นด้วยสรรพนามแบบจีนและการให้ความสำคัญกับเทศกาลจีน ส่วนอัตลักษณ์ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาวและการให้คุณค่าผู้ชายว่ามีความสำคัญมากกว่าผู้หญิง

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีมุมมองต่ออัตลักษณ์ด้านสายสัมพันธ์และสำนึกในวงศ์ตระกูล ด้านการดำรงไว้ซึ่งประเพณีพิธีกรรมในเทศกาลจีน และด้านการให้ความสำคัญกับประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตว่ามีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนด้านค่านิยมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีโอกาสจะถ่ายทอดไปยังรุ่นต่อไปนั้นมีความสำคัญในระดับน้อย

การเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์จีนในสังคมไทยเหล่านี้ เกิดจากปัจจัยทั้งการกลืนกลายไทยให้เป็นจีนอย่างสมบูรณ์ การเปิดรับวัฒนธรรมต่างชาติของลูกหลานจีนรุ่นหลัง การศึกษา การเปลี่ยนมุมมองต่อความเชื่อ รวมถึงการปลูกฝังและถ่ายทอดของบรรพบุรุษที่ผ่อนคลายความเคร่งครัดลง ปัจจัยดังกล่าวทำให้ประเพณีแนวโน้มในอนาคตของอัตลักษณ์จีนเหล่านี้ได้ว่าหลายอย่างจะผสมกลมกลืนกับความเป็นไทยมากขึ้นจนความเป็นจีนถูกล้อมรวมเข้าไป เป็นอัตลักษณ์จีนที่คลี่คลายแต่คติเบื้องหลังที่เป็นจิตวิญญาณของความเป็นจีนจะยังคงอยู่ การหลอมรวมที่จะเกิดขึ้นนี้จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าคนรุ่นบรรพบุรุษที่ผ่านมาด้วยมีปัจจัยที่เกื้อหนุน คือ การเข้าถึงเทคโนโลยี การเปิดใจรับวัฒนธรรมใหม่ของคนรุ่นหลัง จุดยืนในความคิดความเชื่อ และความใส่ใจในความเป็นจีนที่คลี่คลาย แต่อัตลักษณ์ที่จะยังคงปรากฏอยู่อย่างเด่นชัดหากเทียบกับอัตลักษณ์อื่น คือ ความกตัญญูที่เป็นเบื้องหลังของหลายเทศกาล และยังเป็นคุณลักษณะเด่นของคนเชื้อสายจีนมาทุกยุคสมัย

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจะอภิปรายผลการวิจัยตามอัตลักษณ์เป็นข้อ ๆ เนื่องจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์สามารถสนับสนุนผลการวิจัยให้มีน้ำหนักมากขึ้น และพบว่าแม้บางอัตลักษณ์ผู้ตอบแบบสอบถามจะให้ความสำคัญในระดับน้อย แต่มีข้อมูลที่เป็นนัยสำคัญจากการพูดคุยที่นำมาสร้างการอภิปรายต่อไป ดังนี้

1. การใช้ “แซ่” เป็นนามสกุล หรือใช้นามสกุลแบบไทยที่ประกอบไปด้วย “แซ่” เช่น อิงภรณ์ (มาจาก แซ่อึ้ง) มุมมองของนักเรียนทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนสะท้อนถึงการให้คุณค่าต่ออัตลักษณ์เรื่องนี้ว่า แซ่ยังคงเป็นสิ่งที่สะท้อนตัวตนความเป็นจีนได้ดีที่สุด ดังเช่นที่ เด็กชาย ก นามสมมุติ (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) กล่าวว่า แซ่ใช้บ่งบอกความเป็นจีนอย่างแรก ๆ ได้เลย และถ้าหากลูกหลานรู้ความหมายของแซ่ตนเองแล้วจะยิ่งภาคภูมิใจต่อรากเหง้าบรรพบุรุษ (เด็กหญิง ข นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) นอกจากนี้พวกเขายังมองว่าแซ่สามารถใช้เป็นสิ่งที่แสดงสถานะทางสังคมได้ แม้ว่าปัจจุบันแทบไม่เห็นการกดขี่คนเชื้อสายจีนจากรัฐไทยเช่นในอดีตที่ถูกเรียก “เจ๊ก” (มนัส โอภาสกุล, 2565) แล้วก็ตาม เพราะภาพลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในปัจจุบันถูกยอมรับมากขึ้นจากการถูกกลืนกลายให้เป็นไทยแล้วนั่นเอง

2. การตั้งชื่อเล่นของลูกหลานเป็นภาษาจีนที่มีความหมายมงคล นักเรียนส่วนมากมองว่าอัตลักษณ์ข้อนี้มีความสำคัญน้อย คนรุ่นใหม่ถึงแม้จะเป็นคนเชื้อสายจีนก็ไม่จำเป็นต้องตั้งชื่อลูกหลานให้เป็นภาษาจีนก็ได้ การตั้งชื่อให้ลูกนั้นจะเน้นเรื่อง “ความหมายมงคล” ก่อน ส่วนปัจจัยเรื่องภาษามองเป็นปัจจัยรอง (เด็กหญิง ข นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) เช่น การตั้งชื่อลูกตามเทรนด์ (Trend) อย่างตั้งชื่อตามดาราดาราเกาหลี เป็นต้น หรือหากจะตั้งชื่อตามวัฒนธรรมสมัยนิยมก็ไม่ใช้เรื่องผิดแต่ประการใด (เด็กชาย ข นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566)

3. การเรียกกันในครอบครัวหรือเรียกผู้อื่นด้วยสรรพนามแบบจีน จากการเก็บข้อมูลพบว่า อัตลักษณ์นี้มีความสำคัญมากที่สุด สะท้อนถึงการเรียกกันด้วยสรรพนามแบบจีนยังคงแสดงอัตลักษณ์จีนได้ ดังที่ เด็กชาย ก นามสมมุติ (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) กล่าวว่า เรื่องนี้มองว่าเป็นอัตลักษณ์อันดับแรก ๆ ที่แสดงออกถึงความ เป็นจีนได้มาก ในขณะที่เด็กชาย ก นามสมมุติ (สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) เสริมว่าอัตลักษณ์นี้ยังคงไว้ซึ่งการให้

เกียรตินักเรียนเชื่อสายจีนและแสดงความเป็นพวกพ้องเดียวกัน อย่างไรก็ตามทั้งคนที่มีและไม่มีเชื่อสายจีนยังมองอีกว่าแม้ว่าเรื่องนี้จะยังคงแสดงถึงความเป็นจีนได้อยู่ แต่ก็เป็นคนละส่วนกันกับการถือปฏิบัติที่คนในยุคปัจจุบันจะเรียกกันด้วยสรรพนามจีนน้อยลง แม้แต่ในครอบครัวของผู้ที่มีเชื่อสายจีนเอง ในขณะที่ญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวก็มิได้เคร่งครัด เพราะรุ่นพ่อแม่ได้รับอิทธิพลแบบไทยมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ เรือนแก้ว ภัทธนาประวัตติ (2558) ที่กล่าวในลักษณะเดียวกัน แต่หากพูดถึงความสำคัญของสรรพนามจีนนั้นแต่ละคนยังคงรู้ว่าคุณค่าและความสำคัญคืออะไร

4. การบริหารกิจการสืบต่อจากพ่อแม่ (ระบบกงสี) นักเรียนทั้งที่มีและไม่มีเชื่อสายจีนมองว่าการเกิดขึ้นของอาชีพใหม่ ๆ การพัฒนาของศาสตร์และองค์ความรู้มากมายหลายแขนง และเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าช่วยให้พวกเขามีตัวเลือกในอาชีพเพิ่มขึ้น (เด็กชาย ข นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) ซึ่งหากระบบกงสีแบบเดิมไม่ปรับตัวก็จะค่อย ๆ ตายไป นอกจากนี้พวกเขายังมองหาโอกาสไปทำงานที่ต่างประเทศ (เด็กหญิง ฉ นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) ซึ่งสัมพันธ์กับการเปิดกว้างเรื่องการเรียนภาษาต่าง ๆ ในปัจจุบันที่นอกเหนือจากหลักสูตรภาษาตามสถานศึกษาแล้ว ก็ยังมีช่องทางอินเทอร์เน็ตให้ศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

5. การเล่าเรื่องบรรพบุรุษที่อพยพมาจากประเทศจีนให้ลูกหลานฟังซึ่งแฝงไปด้วยคุณธรรม นักเรียนทั้งที่มีและไม่มีเชื่อสายจีนมองว่า แม้ยุคนี้เรื่องเล่าลักษณะนี้จะสามารถหาอ่านทางอินเทอร์เน็ตได้ง่าย โดยที่พ่อแม่ไม่จำเป็นต้องเล่าให้ลูกหลานฟังแล้ว (เด็กหญิง ฉ นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) แต่คุณลักษณะที่ดีของชาวจีนอย่างความขยัน อดทน มัธยัสถ์ กตัญญู ก็ยังคงเป็นสิ่งที่แสดงถึงอัตลักษณ์จีนได้ เพราะคนจีนมีลักษณะเหล่านี้เด่นชัดกว่าชาติอื่น (เด็กชาย จ นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) นอกจากนี้ผู้วิจัยคิดว่าคนรุ่นใหม่เชื่อสายจีนที่พ่อแม่อาจจะไม่ได้เล่าเรื่องบรรพบุรุษให้ฟัง แต่พวกเขายังพบเจอภาพจำเหล่านี้ผ่านการผลิตซ้ำของวรรณกรรมและละครได้ (กรพนัช ตั้งเขื่อนขันต์, และสรพงษ์ สัตสวน, 2558)

6. การให้ความสำคัญกับลูกชายมากกว่าลูกสาว และการให้คุณค่าผู้ชายมากกว่าผู้หญิง อัตลักษณ์นี้มีค่าเฉลี่ยในระดับน้อย สะท้อนถึงมุมมองของนักเรียนส่วนมากที่มองว่าอัตลักษณ์นี้แทบจะไม่มีค่าแล้ว โดยผู้ชายยอมรับความสามารถของผู้หญิงมากขึ้น ในขณะที่ผู้หญิงก็เห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น การที่ผู้หญิงถูกยอมรับจากสังคมมากขึ้นส่งผลให้ความเท่าเทียมระหว่างชายหญิงมีมากขึ้นด้วย อันเนื่องมาจากเด็กรุ่นใหม่รับรู้และเข้าใจเรื่อง “สิทธิสตรีและความเท่าเทียมระหว่างเพศ” มากขึ้น (เด็กชาย ง นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566)

7. ลูกหลานที่มีเชื่อสายจีนจำเป็นต้องมีทักษะการฟัง พูด อ่าน หรือเขียนภาษาจีนติดตัวบ้าง นักเรียนทั้งที่มีและไม่มีเชื่อสายจีนส่วนมากมองว่า ทักษะทางภาษาจีนมีคุณค่าในแง่ของการเป็นทักษะที่จำเป็นในอนาคต เพราะภาษาจีนจะมีความสำคัญในระดับโลกมากขึ้น แต่คุณค่านั้นเป็นคนละส่วนกันกับการมีภาษาจีนติดตัวไว้เพื่อรักษาอัตลักษณ์ (เด็กชาย ก นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) ถึงแม้ลูกหลานจีนรุ่นใหม่จะไม่มีทักษะภาษาจีนติดตัวเลยแต่ก็มองว่าภาษาจีนเป็นหนึ่งในตัวเลือกเช่นเดียวกับหลาย ๆ ภาษาที่พวกเขาสามารถเลือกเรียนได้หากสนใจ (เด็กชาย ค นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) ส่วนลูกหลานที่ไม่มีเชื่อสายจีนก็มองลักษณะเดียวกัน สอดคล้องกับการวิเคราะห์ของ Milton (2004) ที่กล่าวว่าลูกหลานรุ่นหลังของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยเป็นเพียงกรณีเดียวที่สื่อสารภาษาจีนไม่ได้ ในขณะที่ลูกหลานชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศอาเซียนอื่น ๆ ยังสามารถพูดภาษาจีนได้

8. ลูกหลานที่มีเชื่อสายจีนควรแต่งงานกับคนที่มีเชื่อสายจีนเหมือนกันตั้งแต่อายุน้อย นักเรียนทั้งที่มีและไม่มีเชื่อสายจีนมองเรื่องนี้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. การแต่งงานควรแต่งงานเมื่อพร้อม และไม่ควรถูกจำกัดเชื้อชาติ 2. เงื่อนไขทางการเงินของแต่ละคนจะกระทบต่อการตัดสินใจแต่งงานของคนรุ่นใหม่ ทำให้แต่งงานกันช้าลงเพราะต้องการสร้างเนื้อสร้างตัว 3. เรื่องเพศสภาพที่เปิดกว้างขึ้น โดยเฉพาะสิทธิของกลุ่มคนที่หลากหลายทางเพศ

(LGBTQ) คนรุ่นใหม่มองความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมระหว่างเพศเป็นเรื่องสำคัญ (เด็กชาย ง นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566)

9. การท่องเที่ยวเกี่ยวกับญาติพี่น้องเมื่อถึงเทศกาลหรือวันสำคัญตามประเพณีจีน นักเรียนส่วนมากยังมองว่าอัตลักษณ์นี้มีความสำคัญต่อลูกหลานจีนอยู่ แต่ให้คุณค่าในเชิงการสร้างสายสัมพันธ์อันดีในครอบครัวและเครือญาติมากกว่าเป็นการธำรงอัตลักษณ์ (เด็กชาย ง นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) หากแต่ปัจจุบันโอกาสในการท่องเที่ยวร่วมกันเป็นไปได้ยาก เพราะเทศกาลจีนไม่ได้เป็นวันหยุดราชการ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของคนทั้งสองกลุ่มจึงมีบ้างที่สะท้อนมาว่า ถ้าเทศกาลจีนเป็นวันหยุดเหมือนวันสำคัญทางศาสนาพุทธก็จะเป็นเรื่องที่ดี (เด็กหญิง ญ นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) เหมือนกับที่เทศกาลตรุษจีนใน 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ถูกประกาศให้เป็นวันหยุด (เลขา เกลี้ยงเกลา, และอับดุลเลาะ หวังหนี, 2555)

10. การให้ความสำคัญกับเทศกาลจีน ผลการวิจัยพบว่าอัตลักษณ์นี้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด เทศกาลจีนในไทยที่นักเรียนคุ้นเคยมากที่สุดจะเป็นเทศกาลตรุษจีน ส่วนมากยังคงเชื่อว่าเทศกาลจีนในไทยใช้แสดงอัตลักษณ์ความเป็นจีนได้ ผลจากการวิจัยในอัตลักษณ์นี้สามารถแบ่งมุมมองของนักเรียนที่มีต่อคุณค่าของเทศกาลจีนได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1. เทศกาลจีนช่วยคลายเส้นแบ่งระหว่างคนที่มิเชื่อสายจีนและไม่เชื่อสายจีนให้ได้มาอยู่ภายใต้เทศกาลเดียวกัน เพราะหลายเทศกาลเปิดกว้างให้คนไม่มีเชื้อสายจีนเข้าร่วมได้ เช่น เทศกาลกินเจ 2. อาหารของเทศกาลจีนที่หาซื้อได้ง่ายในปัจจุบัน เช่น ขนมเซ่ง ขนมเทียน ขนมไหว้พระจันทร์ ทำให้คนที่ไม่เชื่อสายจีนมีโอกาสดูแลสัมผัสรสชาติเดียวกันกับคนที่มิเชื่อสายจีน เสมือนเป็นจุดเชื่อมที่ให้คนไม่มีเชื้อสายจีนได้ทำความเข้าใจความเป็นจีนได้มากขึ้น (เด็กหญิง ช นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) 3. ภาพความสามัคคีกลมเกลียวของคนจีนในช่วงเทศกาลสามารถส่งต่อความรู้สึกเชิงบวกให้แก่คนที่ไม่มีเชื้อสายจีนได้ (เด็กหญิง ญ นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566)

คุณค่าเหล่านี้สอดคล้องกับที่ สุธี จันทร์ศรี และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2560) กล่าวว่า เป็นการธำรงตัวตนของชาติพันธุ์ผ่านการใช้ออกาสและพื้นที่ของงานเทศกาลในการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เพื่อให้ผู้คนต่างวัฒนธรรมได้สัมผัสและเข้าถึง นับเป็นการช่วงชิงพื้นที่ทางวัฒนธรรมของคนเชื้อสายจีนที่ส่งต่อไปยังสังคมหรือวัฒนธรรมอื่นด้วย

11. การจัดของไหว้เจ้าตามธรรมเนียมจีนอย่างถูกต้องเคร่งครัด มุมมองของนักเรียนทั้งที่มีและไม่เชื่อสายจีนมองว่า การไหว้เจ้าเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ในแต่ละเทศกาล อย่างไรก็ตาม กลับพบว่ามีหลายปัจจัยที่ส่งผลให้รูปแบบของการไหว้เจ้าจำต้องเปลี่ยนไปจากขนบธรรมเนียมเดิม คือ พ่อแม่ญาติผู้ใหญ่มีได้ส่งต่อธรรมเนียมปฏิบัติให้แก่ลูกหลาน ในขณะที่สมัยนี้สามารถค้นหาข้อมูลเรื่องการไหว้เจ้าตามธรรมเนียมได้จากอินเทอร์เน็ต (เด็กหญิง ช นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) ลูกหลานจึงมิได้กระตือรือร้นที่จะเรียนรู้วิธีปฏิบัติจากพ่อแม่ ของไหว้หลายอย่างยังสามารถหาซื้อได้ง่ายผ่านช่องทางออนไลน์และร้านสะดวกซื้อ (เด็กชาย จ นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) ตลอดจนปัจจัยเรื่องความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ทำให้เด็กรุ่นใหม่สามารถต่อเรื่องเหตุผลกับความเชื่อของรุ่นบรรพบุรุษ เมื่อเป็นดังนี้คนรุ่นใหม่จึงลดความยุ่งยากในการไหว้เจ้าลง เพราะเชื่อว่าได้บุญเหมือนกัน (เด็กหญิง ฉ นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) การศึกษาของ นภัสสรณ์ เหลืองศักดิ์ศรี (2562) กล่าวว่า การจัดโต๊ะไหว้เจ้าจะมีแค่กลุ่มคนวัยกลางคนหรือคนสูงอายุเท่านั้นที่เป็นผู้ปฏิบัติ ส่วนกลุ่มวัยรุ่นก็จะมีส่วนร่วมในขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากเท่านั้น ผลจากการวิจัยประเด็นนี้จึงอาจจะสะท้อนบทบาทของคนเชื้อสายจีนต่างรุ่นที่มีต่อธรรมเนียมการไหว้เจ้าได้เช่นกัน

12. การจัดพิธีศพแบบเงินให้คนในบ้านที่เสียชีวิต (งเด็ก) นักเรียนส่วนมากแทบจะไม่รู้จักพิธีกรรมนี้ในกลุ่มนักเรียนที่มีเชื้อสายจีนพบว่า ตั้งแต่รุ่นอาจามาลงมาจนถึงรุ่นพ่อแม่ก็ไม่ได้ปฏิบัติพิธีกรรมนี้แล้ว (เด็กชาย ข นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) บางครอบครัวยังพอเคยได้ยินพ่อแม่เล่าถึงรูปแบบพิธีกรรมให้ฟัง ในขณะที่หลายครอบครัวใช้การจัดงานศพตามพิธีกรรมแบบไทยมากขึ้น เพราะประหยัดและเรียบง่ายกว่า (เด็กหญิง ช นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) อาจสอดคล้องกับ Jenkins (2004) ที่กล่าวว่า อัตลักษณ์สามารถสร้างใหม่ได้ ขึ้นอยู่กับว่าผู้สร้างเลือกที่จะนิยามตนเองว่าอย่างไร ในที่นี้จึงอนุมานได้ว่าลูกหลานจีนรุ่นใหม่ได้นิยามตนเองว่าเป็น “คนไทย” จึงเลือกแนวทางปฏิบัติตามพิธีกรรมแบบไทยนั่นเอง

13. การจัดงานแซยิดครบอายุ 60 ปี ให้ผู้อาวุโส ลูกหลานจีนรุ่นใหม่จะไม่ได้อึดถือรูปแบบดั้งเดิมของงานแซยิดมาปฏิบัติแล้ว สาเหตุเพราะรุ่นพ่อแม่ก็ได้สืบทอดมาและมีความยุ่งยากในการปฏิบัติ แต่พวกเขาจะยังคงรักษาแก่นแท้ของงานคือความกตัญญูต่เวทีเอาไว้ด้วยการเลือกที่จะจัดงานวันเกิดให้แก่ผู้อาวุโสแทน (เด็กชาย ค นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) ซึ่งเป็นไปตามอิทธิพลของวัฒนธรรมไทยที่ลูกหลานถูกล่อหลอมจนคุ้นเคยสาระสำคัญของงานแซยิดจึงยังไม่ได้หายไปไหน เพียงแต่คลี่คลายและถูกปรับให้เข้ากับวัฒนธรรมตามยุคสมัย

14. การจัดพิธีแต่งงานแบบจีน นักเรียนทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนส่วนมากมองว่า อัตลักษณ์นี้มีความสำคัญน้อยลง สาเหตุเป็นเพราะแนวโน้มการแต่งงานที่ลดลง (เด็กชาย ค นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) การผสมผสานทางวัฒนธรรมระหว่างจีนและไทย ตลอดจนการกลืนกลายเป็นคนไทย (เด็กชาย ก นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) นอกจากนี้ยังมองว่าการจัดพิธีแต่งงานแบบจีนนั้นมีความสิ้นเปลืองมากกว่า และพิธีแต่งงานแบบไทยหรือแบบสากลนั้นเข้าถึงง่ายกว่าพิธีแบบจีน

15. การมีความเชื่อเรื่องการนับถือเทพเจ้าจีน นักเรียนทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมิได้รู้จักเทพเจ้าจีนมากนัก ส่วนรูปแบบการไหว้ก็ได้จำแนกว่ามีวิธีการไหว้ที่เฉพาะเจาะจงสำหรับเทพเจ้าจีนองค์นั้น ๆ หลายคนไหว้ร่วมกับพระพุทธรูปที่ตั้งบนหิ้งพระที่บ้านและบูชาตามญาติผู้ใหญ่ (เด็กชาย ง นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) สัมพันธ์กับสิ่งที่ ภัทกร สุวรรณจินดา (2560) พบว่าปัจจุบันคนไทยเชื้อสายจีนรับวัฒนธรรมไทยมากขึ้น จึงหันไปนับถือพุทธศาสนาในวัยเยาว์มากขึ้น ดังนั้นการนับถือเทพเจ้าในศาสนาพุทธแบบมหายานจึงลดน้อยลงไปด้วย ในขณะที่นักเรียนบางคนทีพอจะรู้วันสำคัญของเทพเจ้าองค์นั้น ๆ โดยเฉพาะก็จะจัดหาของไหว้พิเศษมาบ้าง (เด็กหญิง ฉ นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) ส่วนความรู้เกี่ยวกับเทพเจ้าจีนนั้นนักเรียนทั้งสองกลุ่มมีทั้งคนที่เคยศึกษาประวัติและไม่เคยศึกษา แต่ส่วนมากมักจะผ่านตามาบ้างจากสื่อจำพวกละครหรือภาพยนตร์จีน

16. การมีความเชื่อในเรื่องปี่ซงตามนักษัตร และความเชื่อในเรื่องสิ่งมงคลกับการดำเนินชีวิต นักเรียนทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนมีประสบการณ์คล้ายคลึงกันคือ เรื่องปี่ซงนั้นในบางครอบครัวเคยปฏิบัติตามญาติผู้ใหญ่อยู่บ้าง แม้ว่าโดยส่วนตัวจะไม่ได้เชื่อว่าปี่ซงมีผลต่อชีวิตก็ตาม แต่ก็ปฏิบัติเพื่อความสบายใจ ส่วนเรื่องสิ่งมงคลนั้นคนทั้งสองกลุ่มมองว่าไม่มีผลกระทบต่อชีวิต เพราะเชื่อในหลักวิทยาศาสตร์มากกว่า นักเรียนบางคนยังตั้งคำถามต่อการถือปฏิบัติในเรื่องเหล่านี้ แต่ก็ได้ลบลู่ (เด็กหญิง ฉ นามสมมุติ, สัมภาษณ์, 20 มีนาคม 2566) คำถามที่เกิดขึ้นนี้อาจนำมาซึ่งการไม่นับถือศาสนาของคนรุ่นใหม่ ดังการศึกษาของพระครูปลัดณพิชญ์ ญาณวิโร และพระครูโกศลศาสนบัณฑิต (2565) ที่พบว่าจุดเปลี่ยนของการไม่นับถือศาสนานั้น ส่วนมากเกิดจากคนมองว่าศาสนาไม่จำเป็นกับชีวิต แต่เชื่อในการกระทำของมนุษย์เพื่อพัฒนาตนเอง

จากที่กล่าวมา มุมมองของคนรุ่นใหม่ทั้งที่มีและไม่มีเชื้อสายจีนที่มีต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีนในสังคมไทยนั้น เกิดจากการประมวลเอาสิ่งที่ได้รับฟังจากคำบอกเล่าของญาติผู้ใหญ่ การเล่าเรียนที่โรงเรียน และประสบการณ์ตรงทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคม มาสร้างมุมมองและให้คุณค่าต่ออัตลักษณ์ความเป็นจีน แม้ว่าผู้ที่ไม่ใช่เชื้อสาย

จีนจะไม่มีโอกาสสัมผัสอัตลักษณ์บางอย่างโดยตรง แต่การเข้าถึงอัตลักษณ์หลายอย่างที่เป็นจีนมิได้ปิดกั้นนั้น (เช่น การกินเจ การแก้พิษ) ก็ทำให้คนกลุ่มนี้มีประสบการณ์ที่จะสร้างมุมมองมายังอัตลักษณ์จีนในสังคมไทยได้

นอกจากนี้ยังพบว่า มุมมองของลูกหลานจีนรุ่นใหม่ส่วนมากยังเห็นความสำคัญของอัตลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับความกตัญญู แม้บางอัตลักษณ์พวกเขาไม่มีโอกาสจะสัมผัสเนื่องด้วยรุ่นพ่อแม่ก็ได้ถือปฏิบัติแล้ว แต่ใจความของอัตลักษณ์นั้นสามารถธำรงให้คงอยู่ต่อไปได้ก็จะเป็นเรื่องดี พวกเขา mong หลายอัตลักษณ์ในลักษณะที่ยืดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสังคม ยุคสมัย และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในแบบที่ไม่ได้ไปคร่ำเคร่งว่าอัตลักษณ์ทั้งหลายต้องดำรงอยู่แบบเดิมตลอดไป เป็นอัตลักษณ์จีนที่คลี่คลาย แต่คติเบื้องหลังที่แสดงถึงจิตวิญญาณของความเป็นจีนจะยังคงอยู่ การที่พวกเขาดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยและยึดโยงตัวตนเข้ากับวัฒนธรรมไทยก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ความเป็นจีนตามขนบถูกแทนที่ด้วยความเป็นไทยและวัฒนธรรมสากล ส่งผลให้เนื้อหาของอัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติในแบบเดิมเกิดการเปลี่ยนแปลง (Yin Saijiao, และภาวดี มหาพันธ์, 2560) ด้วยเหตุนี้เราจึงเห็นการผสมกลมกลืนทางชาติพันธุ์ระหว่างไทยและจีนที่ผสานกันอย่างแนบสนิทยิ่งกว่าในอดีต การแสดงออกถึงความเป็นจีนในทุกวันนี้ประยุกต์ไปตามลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมจนเกิดเป็นรูปแบบเฉพาะขึ้นมา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ใช้ศึกษาอัตลักษณ์จีนในสังคมไทยทั้งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตว่าจะมีโอกาสเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะใด เพื่อที่ลูกหลานจีนรุ่นใหม่จะได้เข้าใจ ตระหนัก รู้เท่าทันถึงสถานการณ์ของอัตลักษณ์ทางเชื้อสายของตนเองและจะได้ธำรงรักษา สืบทอด ต่อยอด ประยุกต์อัตลักษณ์เหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม
2. ใช้ศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนที่มิใช่และไม่มิใช่เชื้อสายจีน และใช้ศึกษาเพื่อทำให้คนเชื้อสายจีนต่างรุ่นได้เข้าใจกันมากขึ้น
3. ครูผู้สอนสามารถใช้งานวิจัยเรื่องนี้เป็นข้อมูลตั้งต้นในการออกแบบบทเรียนได้ในหลายเนื้อหาวิชา เช่น วิชาภาษาจีนในเนื้อหาด้านวัฒนธรรม วิชาสังคมศึกษา วิชามานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ตลอดจนวิชาที่ต้องการนำเสนอด้านสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน รูปแบบการนำเสนอสามารถทำได้ทั้งการนำเสนอเนื้อหาของงานวิจัยไปใช้โดยตรง หรือนำไปคัดเลือกเอาเฉพาะส่วนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนดังที่ผลการวิจัยได้ช่วยประเมินไว้เบื้องต้นแล้วว่า เด็กรุ่นใหม่มีมุมมองต่ออัตลักษณ์จีนในสังคมไทยด้านใดเป็นอย่างไร เพื่อจะได้สร้างบทเรียนที่ตอบโจทย์ความสนใจของผู้เรียนได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นจีนระดับครอบครัวในเชิงลึก เช่น มารยาทการรับประทานอาหารอย่างพร้อมหน้าพร้อมตาในครอบครัวของชาวจีน เป็นต้น แม้จะเป็นการศึกษาอัตลักษณ์ในระดับจุลภาค แต่ก็ประเด็นที่ใกล้ตัวมากขึ้น
2. ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์ความเป็นจีนของคนรุ่นใหม่ในขอบเขตพื้นที่ที่เจาะจงมากขึ้น เช่น นักเรียนจากชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีนในจังหวัดปทุมธานีอย่างชุมชนตลาดเก่าคลองรังสิต อำเภอธัญบุรี ชุมชนชาวจีนตลาดบางชัน อำเภอลองหลวง เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จะเป็นข้อมูลจากลูกหลานจีนซึ่งมีประสบการณ์และความคุ้นเคยกับชุมชนอันเนื่องมาจากได้คลุกคลีมาตั้งแต่เด็ก อาจนำมาซึ่งระดับความเข้มข้นต่อความใส่ใจในความเป็นจีนไม่มากนัก

3. ศึกษามุมมองของคนรุ่นใหม่ที่มีต่ออัตลักษณ์จีนในด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากที่ผู้วิจัยได้นำเสนอมา เช่น อัตลักษณ์ด้านตัวอักษรจีน การเขียนพู่กัน วรรณกรรมจีน รวมถึงสื่อที่ทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของคนในยุคปัจจุบัน เช่น ภาพยนตร์จีน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กรพนัช ตั้งเชื่อนขันธุ์ และสรพงษ์ ลัดสวน. (2558). อ่านวรรณกรรมไทยพากษ์จีนในสังคมไทยยุคพัฒนา. *วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 11(2), 95-128.
- กุลศิริ อรุณภาคย์. (2553). *ศาลเจ้า ศาลจีน ในกรุงเทพฯ*. กรุงเทพฯ: มิวเซียมเพรส.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2545). *แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็นไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ถาวร ลิกขโกศล. (2557). *เทศกาลจีนและการเช่นไหว้*. กรุงเทพฯ: ศิลปวัฒนธรรม.
- นภัสสรณ์ เหลืองศักดิ์ศรี. (2562). ประเพณีการไหว้ในเทศกาลตรุษจีน: ที่มา ความหมาย และการเปลี่ยนแปลง. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 6(1), 383-394.
- ปานิส โพธิ์ศรีวังชัย. (2561). *ปรากฏการณ์จีนบุกไทย ไขว่หาแนวโน้มใหม่ในกรุงเทพ*. สืบค้น 26 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.the101.world/new-chinatown-chada-interview/>
- ปุนญิตา คงทน. (2561). สภาพและปัจจัยที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีนของนักเรียนไทยที่ประเทศจีน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 8(1), 23-29.
- พระครูปลัดณพิชญ์ ญาณวีโร และพระครูโกศลศาสนบัณฑิต. (2565). การศึกษาวิเคราะห์เหตุผลของการไม่นับถือศาสนา. *วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย*, 20(1), 73-85.
- พิชญ์ สวัสดิ์ตยวงศ์. (2546). อนาคตภาษาจีนในประเทศไทย. ใน *การประชุมทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 41: สาขาศึกษาศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์ สาขาเศรษฐศาสตร์ สาขาบริหารธุรกิจ สาขาคหกรรมศาสตร์ สาขามนุษยศาสตร์* (น. 425-431). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิมพ์ชนก พุกสุข. (2563). รอยต่อของความจีน ในสายตา Hatchew People คนรุ่นใหม่เชื้อสายจีนกับหนังสือพิมพ์จีน. สืบค้น 7 มิถุนายน 2566, จาก <https://themomentum.co/hatchew-people-interview/>
- แพรว. (2564). *เปิด 6 เซเลบสาวนักธุรกิจเชื้อสายจีน สวย เก่ง ขยัน เข้าคอนเซปต์หงส์เหนือมังกร*. สืบค้น 21 กรกฎาคม 2566, จาก <https://praew.com/people/celeb-story/152278.html>
- ภัทรกร สุวรรณจินดา. (2560). *การปรับตัวทางวัฒนธรรมของคนไทยเชื้อสายจีน: กรณีศึกษาคนไทยเชื้อสายจีนย่านเยาวราช* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มันส์ โอภากุล. (2565). *คำว่า “เจ๊ก” มาจากไหน? คนจีนในไทย-จีนแผ่นดินใหญ่-จีนไต้หวัน ล้วนไม่รู้จกคำนี้*. สืบค้น 4 เมษายน 2566, จาก https://www.silpa-mag.com/history/article_18158
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (2558). การสืบทอดความเป็นจีนผ่านการทำความเข้าใจในความหมายและสัญลักษณ์ทางศาสนาของชาวจีนสู่ลูกหลานในสังคมไทย. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 37(1), 180-213.
- เลขา เกลี้ยงเกลา และอับดุลเลาะ หวังหนี. (2555). *Behind the scenes of "Chinese New Year holiday" only in 4 southern provinces, with the question "Why isn't there Songkhla?"*. สืบค้น 5 กรกฎาคม 2566, จาก <https://www.isranews.org/content-page/item/4958-เบื้องหลัง-วันหยุดตรุษจีน-เฉพาะ-4-จังหวัดใต้-กับคำถาม-ทำไมไม่มีสงขลา.html>

- วนิดา เจริญสุข. (2532). *นามสกุลของคนไทยเชื้อสายจีน: การวิเคราะห์ทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์* (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วันจรัตน์ เดชวิสัย และนาฏกานต์ ดิลกส์. (2566). การมีปฏิสัมพันธ์กับการสร้างอัตลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในภูเก็ต. *วารสารวิชาการนอร์ทเทิร์น*, 10(1), 83-99.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). *ภาคีจัดเทศกาลไหว้พระจันทร์ โคมไฟสืบสานวิถีเยาวราชส่งต่อคนรุ่นใหม่*. สืบค้น 9 มิถุนายน 2566, จาก <https://www.tsri.or.th/index.php/th/news/content/549/news>
- สิทธิเทพ เอกสิทธิพงษ์. (2566). *เป็นจีนเพราะรู้สึก : ประวัติศาสตร์เสื้อผ้ามอนไบที่เพิ่งสร้าง*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สุธี จันทร์ศรี และสมทรง บุรุษพัฒน์. (2560). *ไทดำ: พลวัตวัฒนธรรมกับการธำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านดนตรี*. สืบค้น 9 มิถุนายน 2566, จาก <https://identity.bsru.ac.th/archives/3859>
- สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา. (2544). *ยวนสี่คิ้ว ในชุมชนทางชาติพันธุ์: เรื่องเล่า ความทรงจำ และอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยวนในจังหวัดนครราชสีมา*. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- Jenkins, R. (2004). *Social Identity*. New York: Routledge.
- Lin Shiya และอิมอิธา อ่อนคำ. (2563). ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีในรอบปีของชาวแต้จิ๋ว: กรณีศึกษาย่านเยาวราชประเทศไทย และจังหวัดก๊กเอี้ย มณฑลกวางตุ้ง สาธารณรัฐประชาชนจีน. *วารสารศิลปศาสตร์ปริทัศน์*, 15(2), 28-45.
- Milton, J. E. (2004). *An Introduction to Ethnic Conflict*. United States of America: Polity.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1997). *On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion Referenced Test Item Validity*. Dutch Journal of Educational Research.
- Skinner, G. W. (2548). *สังคมจีนในไทย [Chinese Society in Thailand]* (พรณี ฉัตรพลรักษ์, และคณะ, แปลและเรียบเรียง) กรุงเทพฯ: มุลนิธิโตโยต้า ประเทศไทย.
- Tam Jirayu. (2565). *ตรุษจีนกับคนรุ่นใหม่ในย่านเยาวราชที่เปลี่ยนผันตามกาลเวลา*. สืบค้น 17 พฤษภาคม 2566, จาก <https://www.gourmetandcuisine.com/stories/detail/1548>
- Woodward, K. (2004). *Questioning Identity: Gender, Class, Ethnicity*. London: Routledge.
- Yin Saijiao และภารตี มหาชนธ์. (2560). ความเชื่อเรื่องปีชงของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลเมืองแสนสุขจังหวัดชลบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 25(48), 129-150.